

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 240/2025-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a zo sudcov Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], právne zastúpeného JUDr. Mariánom Ďurinom, advokátom, Sibírska 4, Bratislava, proti postupu Správneho súdu v Košiciach v konaní sp. zn. PO-7Sa/2/2022 a jeho rozsudku z 13. decembra 2023 a proti postupu Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 6Ssk/19/2024 a jeho rozsudku z 22. novembra 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 17. februára 2025 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a základného práva na prerokovanie veci v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť k všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom správneho súdu v konaní sp. zn. PO-7Sa/2/2022 a jeho rozsudkom z 13. decembra 2023 a postupom najvyššieho správneho súdu v konaní sp. zn. 6Ssk/19/2024 a jeho rozsudkom z 22. novembra 2024. Navrhuje, aby ústavný súd napadnuté rozsudky zrušil a vec vrátil správnenému súdu na ďalšie konanie. Zároveň žiada o priznanie finančného zadosťučinenia celkovo v sume 8 000 eur, pričom správny súd má zaplatiť 5 000 eur a najvyšší správny súd 3 000 eur, a o náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ požiadal 7. mája 2013 Sociálnu poisťovňu, pobočku Poprad o priznanie starobného dôchodku od 7. mája 2010. Následne 7. júla 2021 podal sťažovateľ žiadosť o znovu prepočítanie starobného dôchodku. Sociálna poisťovňa, ústredie svojím rozhodnutím zamietla žiadosť sťažovateľa o znovu prepočítanie starobného dôchodku, resp. o priznanie starobného dôchodku od 56 rokov veku.

3. Proti rozhodnutiu sociálnej poisťovne podal sťažovateľ odvolanie, ktoré generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne, ústredia Bratislava (ďalej len „žalovaný“) rozhodnutím č. 521 019 1280 0 zo 17. decembra 2021 zamietol a potvrdil rozhodnutie sociálnej poisťovne.

4. Sťažovateľ sa správnou žalobou domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia žalovaného. Poukazoval na to, že službu v I. kategórii funkcií vykonal v dĺžke 19 rokov a 250 dní, službu v III. pracovnej kategórii vykonal v dĺžke 22 rokov a 141 dní. Sťažovateľ ukončil služobný pomer 4. júna 1999 a vtedy bolo aktuálne znenie § 174 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom zabezpečení“) v takom znení, že podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa ods. 1 je, že služobný pomer I. kategórie funkcií trval k 31. decembru 1998. Výkon služby príslušníka pohraničnej stráže mu mal byť započítaný v dvojnásobnej dĺžke. Správny súd v rozsudku uviedol, že nárok na priznanie starobného dôchodku vzniká splnením všetkých zákonom stanovených podmienok, pričom vznik nároku sa posudzuje podľa zákona platného a účinného v čase, keď malo dôjsť k splneniu týchto podmienok. V prípade sťažovateľa to bol zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“). Správny súd uviedol, že § 174 zákona o sociálnom zabezpečení je prechodným ustanovením, ktorého účelom bolo odstránenie tvrdosti zákona. Aplikáciu § 174 zákona o sociálnom zabezpečení ozrejmuje judikatúra, podľa ktorej zámerom zákonodarcu vzhľadom na predĺženie zaraďovania zamestnaní podľa právneho poriadku Slovenskej republiky do I. a II. pracovnej kategórie až do 31. decembra 1999 bolo umožniť skorší vznik nároku na starobný dôchodok len u tých občanov, ktorí po 31. decembri 1999 dovŕšia vek 56 rokov, ak toto zamestnanie trvalo do 31. decembra 1999, pričom až po 31. decembri 1999 nemohli objektívne splniť podmienku trvania takeého zamestnania práve z dôvodu zrušenia pracovných kategórií od 1. januára 2000. Správny súd uviedol, že v sťažovateľovej veci je potrebné aplikovať § 174 zákona o sociálnom zabezpečení v znení zákona č. 355/1999 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 355/1999 Z. z.“), t. j. v znení platnom od 22. decembra 1999 do 31. decembra 2003. Podmienkou vzniku nároku na dôchodok v zmysle uvedeného ustanovenia je určená doba trvania špecifikovaného zamestnania (funkcie) a dosiahnutie veku aspoň 56 rokov [§ 174 ods. 1 písm. a)] a trvanie uvedeného zamestnania (funkcie) k 31. decembru 1999 (§ 174 ods. 2). Služobný pomer sťažovateľa bol ukončený 4. júna 1999 (nie z racionalizačných alebo organizačných dôvodov), čím preukázateľne nebola splnená podmienka podľa § 174 ods. 2 zákona o sociálnom zabezpečení. Podobnú situáciu riešil Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku sp. zn. 9So/88/2011 z 25. apríla 2012. Pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 355/1999 Zb. konanie vo veci dôchodku sťažovateľa nezačalo, preto v zmysle § 174g zákona o sociálnom zabezpečení nebol dôvod aplikovať vo veci sťažovateľa právne predpisy účinné pred účinnosťou zákona č. 355/1999 Zb. Vek 56 rokov pritom dovŕšil až 19. októbra 2008. Dvojnásobné započítanie doby dôchodkového poistenia nepripúšťa zákon o sociálnom poistení. Z uvedených dôvodov správny súd napadnutým rozsudkom z 13. decembra 2023 správnu žalobu zamietol.

5. Proti rozsudku správneho súdu podal sťažovateľ kasačnú sťažnosť, v ktorej opakoval svoje námietky, pričom tiež zdôraznil, že v jeho veci bolo potrebné aplikovať § 174 ods. 2 zákona o sociálnom zabezpečení v znení zákona č. 376/1997 Z. z., ktorým sa mení zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 376/1997 Z. z.“), ktorý ako podmienku vzniku nároku na starobný dôchodok viazal trvanie zamestnania (funkcie) k 31. decembru 1998, ktorú sťažovateľ splnil. Uvedenú námietku považoval najvyšší správny súd

za nedôvodnú. Uviedol, že § 174 ods. 1 zákona o sociálnom zabezpečení bol od roku 1993 viackrát novelizovaný, pričom nadobudol účinnosť až 1. januára 2000 na základe zákona č. 355/1999 Z. z. Spoločnou podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok je trvanie zamestnania I. pracovnej kategórie a služby I. alebo II. kategórie funkcií do 31. decembra 1999, čo v sťažovateľovej veci nebolo naplnené. Zároveň je relevantné, že sťažovateľ dosiahol vek 56 rokov 19. októbra 2008, preto žalovaný vychádzal z poslednej platnej právnej úpravy v zákone o sociálnom zabezpečení. Obdobné právne závery vyplývajú z uznesenia ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 88/2017 zo 14. februára 2017. Pokiaľ ide o § 175g ods. 2 zákona o sociálnom zabezpečení, ten sa mohol týkať len osôb, ktoré pred 22. decembrom 1999 splnili všetky podmienky nároku na starobný dôchodok podľa § 174, teda dosiahli aj príslušný vek. Sťažovateľ síce splnil dobu zamestnania, ale nedovršil v danom čase vek 56 rokov. Z uvedeného ustanovenia teda sťažovateľovi nevznikol žiaden nárok, ktorý by sa mu na základe § 274 ods. 1 zákona o sociálnom poistení mohol zachovať aj po 31. decembri 2003. Na uvedenom základe najvyšší správny súd napadnutým rozsudkom z 22. novembra 2024 kasačnú sťažnosť zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta porušenie označených práv podľa ústavy a dohovoru napadnutými rozsudkami správneho súdu a najvyššieho správneho súdu a postupom, ktorý predchádzal ich vydaniu.

7. Namieta, že správne súdy aplikovali a interpretovali príslušné ustanovenia podústavných právnych predpisov v rozpore s princípom spravodlivosti v dôsledku prílišného formalizmu. Správny súd v predmetnej veci sám nevykonával, resp. nedoplnil dokazovanie, hoci išlo o vec, v ktorej nebol viazaný rozsahom a dôvodmi správnej žaloby [§ 134 ods. 2 v spojení s § 6 ods. 2 písm. c) Správneho súdneho poriadku]. Správny súd mohol a mal zrušiť rozhodnutie žalovaného a vrátiť mu vec na ďalšie konanie a na vykonanie príslušného dokazovania tak, aby sťažovateľ mohol predostrieť svoje argumenty a navrhnuť dôkazy preukazujúce jeho tvrdenia. Najvyšší správny súd rozhodol o kasačnej sťažnosti len formalisticky, bez skutočného zohľadnenia námietok a argumentácie sťažovateľa. Podľa sťažovateľa napadnuté rozsudky nie sú dostatočne odôvodnené, keďže nereagujú na kľúčové námietky vznesené sťažovateľom.

8. Kľúčovou námietkou sťažovateľa bolo, že sociálna poisťovňa má neúplné údaje v osobnom liste dôchodkového poistenia (OLDP), keď nezahrnula a nezapočítala všetky odslúžené a odpracované obdobia. Sťažovateľ uviedol, že 19. októbra 2008 dovršil 56 rokov, splnil podmienku zamestnania najmenej 25 rokov, pričom mal odpracovaných 20 rokov a 3 dni v službe I. kategórie funkcií (základná vojenská služba, vojak z povolania, služba v Policajnom zbore a Slovenskej informačnej službe) a zároveň v III. pracovnej kategórii odpracoval 22 rokov a 141 dní.

9. Sťažovateľ taktiež žiadal aj o posúdenie zvýhodneného zápočtu odslúženej doby výkonu funkcií osobitnej povahy a osobitného stupňa nebezpečnosti, a to obdobia služobnej doby príslušníkov pohraničnej stráže Československej socialistickej republiky, pričom v tomto kontexte sťažovateľ poukázal na viaceré podzákonné právne predpisy a služobné predpisy. Sociálna poisťovňa vynechala (neposudzovala) obdobie reálne odslúženej doby od 1. septembra 1981 do 30. septembra 1986, ktoré malo byť započítané dvojnásobne, čo sťažovateľa poškodilo a viedlo k jeho diskriminácii.

10. Napokon sociálna poisťovňa dospela k záveru, že v období od 1. októbra 1999 do 31. decembra 1999 sťažovateľovi chýbalo 92 dní.

11. Sťažovateľ poukazuje aj na inštitút odstraňovania tvrdomi zákona, ktorý už v zákone o sociálnom poistení nebol zakotvený. Podľa sťažovateľa uvedený inštitút ani nebolo potrebné použiť, keď išlo o aplikáciu skoršieho právneho predpisu. Na podporu svojej argumentácie sťažovateľ odkázal na rozsudok Najvyššieho správneho súdu Českej republiky č. k. 6Ads 141/2011-87 z 15. februára 2012, ktorý svoje právne závery odôvodnil odkazom na dôvodovú správu k zákonu o sociálnom zabezpečení. Uvedený právny zdroj by mali použiť aj slovenské súdy, keďže ide o právny predpis, ktorý bol účinný aj na území Slovenskej republiky, resp. Československej socialistickej republiky. Sťažovateľ pritom do ukončenia svojej služby v preferovanej I. kategórii odslúžil 20 rokov a 3 dni (7 303 dní). V zmysle dôvodovej správy k zákonu o sociálnom zabezpečení bolo dané právne pravidlo, na základe ktorého bolo možné započítať ako celú dobu v I. pracovnej kategórii i kratšiu odpracovanú dobu nad 110 dní.

12. Sťažovateľ teda v podstatnom namieta, že výkon vojenskej a policajnej služby v I. kategórii funkcií bol odignorovaný sociálnou poisťovňou a vonkoncom sa neprejavil na výške starobného dôchodku.

13. Uplatnenú sumu finančného zadost'učinenia sťažovateľ odôvodnil vo vzťahu k správne súdu pochybným, nekonzistentným a jednostranným rozhodovaním, ktoré nevychádzalo zo skutkových zistení a ktoré bolo odôvodnené spôsobom extrémne vybočujúcim z práva na spravodlivý súdny proces. Najvyšší správny súd rozhodoval formalisticky a napadnutý rozsudok odôvodnil nedostatočne, čo tiež odôvodňuje priznanie finančného zadost'učinenia.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

14. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka sťažovateľa o porušení základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutými rozsudkami správnych súdov. Sťažovateľ namieta, že správny súd len akceptoval arbitráry právny názor správnych orgánov na nedostatočnom skutkovom základe bez toho, aby sám doplnil dokazovanie, prípadne aby vrátil vec. Najvyšší správny súd rozhodol formalisticky, bez skutočného zohľadnenia námietok sťažovateľa. Napadnuté rozsudky sú v rozpore s princípom spravodlivosti v dôsledku formalistickej aplikácie a výkladu príslušných právnych predpisov.

15. Ústavný súd sa najskôr zaoberal tým, či má právomoc preskúmať obidva napadnuté rozsudky a postup, ktorý predchádzal ich vydaniu. Vo vzťahu k porušeniu práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom správneho súdu ústavný súd uvádza, že z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústavná ochrana poskytovaná ústavným súdom je postavená na princípe subsidiarity. Proti napadnutému rozsudku správneho súdu mohol sťažovateľ podať kasačnú sťažnosť (čo aj využil), o ktorej najvyšší správny súd rozhodol napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu. Právomoc najvyššieho správneho súdu rozhodnúť o kasačnej sťažnosti sťažovateľa v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu rozhodnúť o ústavnej sťažnosti proti rozsudku správneho súdu. Vzhľadom na uvedené bolo potrebné jeho ústavnú sťažnosť v časti proti napadnutému rozsudku správneho súdu odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci ústavného súdu, a preto ústavný súd posudzoval

opodstatnenosť ústavnej sťažnosti len vo vzťahu k rozsudku najvyššieho správneho súdu, ktorý však hodnotil aj v kontexte záverov rozsudku správneho súdu.

16. Rozhodujúci právny záver konajúcich správnych súdov bol, že v zmysle § 174 zákona o sociálnom zabezpečení (v znení zákona č. 355/1999 Z. z.) je pre priznanie starobného dôchodku potrebné splniť kumulatívne vymedzené podmienky (počet odpracovaných rokov v zamestnaní/funkcii, dovŕšenie veku a trvanie zamestnania/funkcie k 31. decembru 1999), pričom sťažovateľ preukázateľne nesplnil podmienku trvania zamestnania/funkcie k špecifikovanému dátumu (body 52 a 53 rozsudku správneho súdu, body 30 a 32 rozsudku najvyššieho správneho súdu). Z uvedeného hľadiska bolo irelevantné, že určité obdobia neboli u sťažovateľa započítané dvojnásobne, keďže ani uvedená skutočnosť by nemohla viesť k inému rozhodnutiu (bod 34 rozsudku najvyššieho správneho súdu). K aplikácii zákona o sociálnom zabezpečení v znení zákona č. 355/1999 Z. z. konajúce sudy poukázali na to, že rozhodujúcim je, kedy sťažovateľ mal splniť všetky podmienky na priznanie nároku na starobný dôchodok. V čase ukončenia výkonu služby v Slovenskej informačnej službe ešte nedovŕšil vek 56 rokov, preto nebol dôvod aplikovať v tom čase účinný právny predpis (zákon o sociálnom zabezpečení v znení zákona č. 376/1997 Z. z.). Sťažovateľ dovŕšil vek 56 rokov 19. októbra 2008. V čase nadobudnutia účinnosti zákona č. 355/1999 Z. z. (22. decembra 1999) nebolo o nároku sťažovateľa právoplatne rozhodnuté a ani mu skôr nevznikol nárok na dôchodok, preto jeho nárok bolo potrebné posudzovať podľa právnych predpisov účinných od 22. decembra 1999, t. j. podľa zákona o sociálnom zabezpečení v znení zákona č. 355/1999 Z. z. (v zmysle § 175g ods. 1 zákona o sociálnom zabezpečení; body 59 a 60 rozsudku správneho súdu, body 31 a 32 rozsudku najvyššieho správneho súdu). Konajúce správne sudy poukázali aj na judikatúru najvyššieho súdu a ústavného súdu, ktorá formulovala zhodné právne závery a tiež poukázali na odlišnú úpravu v Českej republike (absencia podmienky trvania zamestnania/funkcie).

17. Vzhľadom na uvedené kľúčové zistenie (nevykonávanie zamestnania/funkcie k 31. decembru 1999), ktoré ani sťažovateľ nespochybňoval, bolo bez právneho významu vykonávať ďalšie dokazovanie týkajúce sa dĺžky vykonávania zamestnania alebo funkcie, preto neobstojí ani námietka sťažovateľa, že správny súd mal sám doplniť dokazovanie, prípadne mal vec vrátiť správnym orgánom na doplnenie dokazovania.

18. Ústavný súd neidentifikoval také právne závery, ktoré by bolo možné považovať za prejav svojvôle. Správne sudy svoje právne závery odôvodnili zrozumiteľne a v dostatočnom rozsahu. Z uvedených dôvodov je ústavná sťažnosť v časti napadnutého rozsudku najvyššieho správneho súdu zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. apríla 2025

Jana Baricová
predsedníčka senátu